

Ebben a korban azonban már újabb feladatokról is olvashatunk, amilyenek például az uniós törekvések az ortodoxok felé és a pogány missziók. Mária Terézia egyházpolitikáját, a protestánsok nehéz helyzetét és az államtanács szellemét és szerepét jól bemutatja, ha nem is beszél nyíltan korai jozefinizmusról, ami bizony már akkor létezett.

A jozefinizmus koráról is hű képet kapunk. Különösen jellemzők erre az 1822-es nemzeti zsinat és körülményei. A múlt század katolikus életére a jozefinizmus és az azt követő liberalizmus volt döntő hatással. Ebből érthető, hogy az egyházpolitikai harc kerül előtérbe. Az autonómia, az első vatikáni zsinat és a zsinati határozatok kihirdetése körüli harcok, a házasság fokozatos állami szabályozása és az „elkeresztelési rendelet” mind ide tartozik. A katolikus mozgalmak, az országos katolikus nagygyűlések, a sajtó és igehirdetés leírásával és három nagy személyiséggel, elsősorban Prohászka Ottokár jellemzésével zárul a mű.

Hermann Egyed könyve igen alapos, megbízható munka, ráadásul szép világos nyelvezetű élvezetes olvasmány is teszi, amit nem sok tudományos munkáról állíthatunk. Nagy értéke még, hogy egyes szempontokat a mű egész folyamán erősen kidomborított. Ilyen — mint már említettük — a szerzetesrendek szerepe, a világi papság, az iskolázás stb. története és a lelkisziorkodás jelentőségének kiemelése.

A kiadó, Adriányi Gábor, a legmesszebbmenően tiszteletben tartotta a szerző ítéleteit, és a szövegen csak ott módosított, ahol az a tévedések elkerülése végett okvetlenül szükségessé vált. Az irodalmi részt azonban az időközben megjelent fontosabb munkákkal joggal kiegészítette.

Anélkül, hogy részletekbe bocsátkoznánk, szeretnénk még megjegyezni, hogy Hermann Egyed az újabb történeti kutatás alapján néhány kérdést bizonyára differenciáltabban fogalmazott volna meg. Ilyen pl. a bizánci hatás Szent István egyházszervezésében, amiről nála szó sincs, csak Géza fejedelem idejéről említi, és ott is legfeljebb külsőséges hatást enged meg. Ugyanez áll a 19. század második felének egyházpolitikai kérdéseiről, amelyekről az elmúlt évek folyamán fontos munkák jelentek meg osztrák és magyar kutatók tollából. A kiadó itt teljes joggal jónak látta, hogy módosításokat eszközöljön.

Azt hiszem, hogy mindannyian, akik ezt a nyomdatechnikailag is elsőrangú művet kézbe veszik, hálásak lesznek a kiadónak, dr. Adriányi Gábornak. Szívvel kívánjuk neki, hogy tervezett sorozatát azon a magas színvonalon tudja folytatni, amilyen ez az első kötet.

Szilás László

(Megjegyzés: Szerkesztőségünkben a könyv nem kapható. Érdeklődők forduljanak közvetlenül az Aurora kiadóhoz, D-8 München 90, Oertlinweg 4.)

Paul Hinnebusch OP: *Friendship in the Lord.* (Barátság az Úrban.) Ave Maria Press, Notre Dame, Indiana, 1974, 144 o.

A szerző nemzetközileg ismert teológiai író, előadó és lelkigyakorlatos mester. Amerikai születésű, ott is működik: a domonkos szerzetesek kollégiumában és a domonkos nővéreknél tanít szentírástudományt és teológiát New Orleansban. Ez a könyv — mint írja — közös baráti tapasztalatok gyümölcset igyekszik írásba foglalni úgy, hogy ez a „tanúságtétel” minden életállapotban alkalmazható legyen. Alap gondolata az, hogy „az isteni és emberi barátságnak . . . a maga teljességében harmonikus egészet kell alkotnia életünkben.” Ezt részint lélektani és teológiai reflexiókkal, részint nagy történelmi példákkal világítja meg. Tagadhatatlan, hogy a gondolatmenetekben egy kicsit sok az ismétlés (ezt részint létrejöttének módja magyarázza: a lényegében két szerzőtől származó, s különféle előadások, beszélgetések gondolatmeneteit is tartalmazó művet szerkezetileg szervezettebbé kellett volna tenni); az olvasó olykor nem bánná, ha a mélység mellé több szélességet és szint is kapna, azaz több konkrétumot az emlegetett tapasztalatokból. De a könyv íze hiteles, mert átél.

Isten szeretete „kiárad szívünkbe a Szentlélek által.” Ennek a szeretetnek és örömmel tovább sugárzása az Egyház és a keresztyén ember missziójának az alapja. Isten mint gyermekeit testvéri közösségben akar üdvözíteni minket. Emberi szinten ez a közösség csak egy bizonyos „szeretethálózat” révén lehetséges. Aki csak elvben szeret „mindenkit”, az valójában senkit sem szeret. Ha viszont kis közösségek kapcsolódnak Istennek és egymással, akkor egybeforr „az egész test szeretetben” (Ef 4,16). Pl. a házaspár elsősorban egymást és családjukat szeretik, ebben élnek át és folytatják Istennek irántunk való tevékeny, szolgáló szeretetét.

Minden emberi személy Isten szeretetének csodálatos titka. Csak akkor ismerjük meg, ha szeretettel közelünk hozzá. De az ilyen közelítés többre is jó: nemcsak fölfedezi, hanem ki is bontakoztatja a másikat. A barátság kölcsönösségében a barátok félelem nélkül mutatkoznak meg egymás előtt, mert bíznak abban, hogy a szeretet szemével egymás igazi, tehát jó (mert Isten alkotta) énjét látják. Az ilyen barátság hatalmas ösztönző erő is: a lehető legtöbbet akarom kihozni magamból, hogy örömet szerezzek azoknak, akik szeretnek, elsősorban magának Istennek. A magányos lélek, akinek ilyen tapasztalatokban nincs része, bizalmatlanná válik önmaga iránt, és az Istenel, a Szentháromság életével való bensőséges kapcsolatot is nehezen tudja megkívánni, mert hiányoznak hozzá az emberi analógiák.

Szienaí Sz. Katalin nyomán a szerző megkülönböztet „általános” és „speciális” hitet. Általános hittel kapcsolodom a teremtés és megváltás dogmájába. Speciális hittel hiszem, hogy Isten engem a szentek közösségében elsősorban bizonyos meghatározott személyekre (szüleim, házastársam, szerzetttestvéreim, barátaim) bízott, s ugyanúgy akarja, hogy másokat meg az én szeretetem által üdvözítsen, néhányat vagy sokakat, szívem tágasságához mérten. „Az igazán nemeslelkű szeretet hamarosan fölfedezi, hogy sokkal többet tud tenni, mint álmodta volna.”

A barátság kezdeti stádiumában még inkább az érzelmi elemek uralkodnak, s erős az önzés, a kihasználás ösztöne. Mindezt tudomásul kell vennünk magunkról és egymásról. Sőt éppen a szeretett személy megbántása nyitja ki a szemünket arra, milyen önzők és rosszak tudunk lenni. Becsületlen nyíltság, türelmes várakozás és egészséges humorérzék segít a fejlődésben. A fontos az, hogy a baráti viszony nyitott maradjon. Hiszen a cél az, hogy mindkét fél egészen azzá fejlődjék, akinek lennie kell, vagyis szeretete mind teljesebben kibontakozzék, horizontális és vertikális irányban egyaránt. Az igazi barát tehát örül annak, ha „az Úr növekedik, ő pedig kisebbedik” barátja szívében (ez az ellentét különben csak látszólagos, mert a valóságban a baráti viszony is új, nem sejtett távlatokat kap ilyenkor), amint annak is, ha minél többek részesednek szeretetében. Nem féltékeny, nem akarja lefoglalni magának, nem vár tőle teljes kielégülést sem: azt csak Isten adhat. Az önző követelözés csak elidegeníti a másikat, mert szeretetet nem lehet kikényszeríteni, csupán szabadon adni. Ha teret hagyok a másik szabad kibontakozására, ha meghagyom kettőnk között azt a szükséges távolságot, amely a személyiség szabadságához szükséges, azzal mutatom meg, hogy megbízom szeretetében. Ezt a személyiség iránti tiszteletet nevezi a szerző a cölibátus szellemének. Ilyen értelemben minden szeretetviszonyban szükség van rá; teljes kibontakozását a hivatásszerűen Istennek szentelt életben éri el.

A barátság és minden földi szeretetviszony szimbolumértékű. Isten legszebb dicsőrete az, ha az Ő szeretetének napja alatt örömmel átengedjük magunkat a kölcsönös növekedés egymást segítő folyamatának. A fejlődés során a barátok már nem annyira egymást nézik, hanem egymáson át, együttesen mindinkább az Istenre. A növekedéssel járó szenvedések is Isten szeretetének ajándékai. Határtalanul kell bíznunk ebben a szeretetben, és sohasem szabad megállnunk vagy hátrahátréznunk: tudnunk kell, hogy ami következik, az még szebb, még több lesz. Egészen a végső, boldog beteljesedésig, amikor a mennyben egymáson át kapcsolódunk a Szentháromság közösségébe.

S. M.